

GIÁ BÁN

ĐỒNG PHÁP	NGOẠI QUỐC
Một năm: 1.500	6.000
Sáu tháng: 750	3.000
Ba tháng: 375	1.500

Mua báo phải trả tiền trước.
Thư và manôp gửi kèm: THÂN
TÂN-THIỆN. Ai đăng quảng cáo
việc riêng tin thương nghị trước.

TIẾNG-DÂN

LA VOIX DU PEUPLE

MỖI TUẦN XUẤT BẢN HAI KỶ THỨ TƯ VÀ THỨ BẢY

ĐƯỜNG HỒNG-BÀ, 114
GIẤY THÉP NÚT SỐ 82
GIẤY THÉP: TIẾNG-DÂN - 1164

Phải đạo thì
nhiều người giúp,
trái đạo thì ít kẻ
giúp. (Mạnh-Tử)
得道者多助
失道者寡助

CẠNH TRANH CÙNG PHỤ TRỢ

(Tiếp theo)
(ĐẠO ĐỨC VÀ PHÁP LUẬT)

Trong cuộc sinh hoạt của loài người phải có phụ trợ cùng cạnh tranh hai mặt, mà cái nguồn gốc đạo đức và pháp luật mới bởi đó mà sinh ra. Sao vậy? Nếu như người sinh trong đời, ai cũng ở riêng một mình mà sống được, thì không có cái gì gọi là nhân cách, không có cái gì gọi là cạnh tranh phụ trợ, mà cái tên đạo đức cùng pháp luật, cũng không bởi đâu mà xuất hiện, vì cái tự-do của mỗi người tha hồ khoáng trương, không ai hạn chế mà cũng không xâm phạm đến của ai. Quả được như thế, không phải là hạnh phúc của loài người hay sao? Khó vì một mình không thể sống được nên cần có bạn, đã có bạn thì tự nhiên nhất có giao thiệp, đã giao thiệp thì tất phải có dây dềnh dợm chạm nhau mà cái mỗi phụ trợ cùng cạnh tranh nói trên, mỗi ngày mỗi diễn ra. Cái mỗi phụ trợ cùng cạnh tranh đã diễn ra mà cái tên đạo đức cùng pháp luật mới xuất hiện. Đạo đức cùng pháp luật là hai điều cốt lõi trong bộ lịch sử loài người, theo thời theo xứ, riêng từng dân-tộc, tuy có khác nhau mà cái giới thuyết vẫn minh bạch: Đạo đức là khuyên người làm điều lành, điều ích người, tức là phụ trợ nhau; Pháp luật là ngăn người làm điều ác, điều hại người, tức là hạn-chế sự cạnh tranh cho khỏi phạm đến tự-do của kẻ khác vậy.

Bởi thế cho nên đạo đức phát đạt mà ai cũng hành động trong phạm vi tự-do của mình, thì không cần gì pháp luật, mà pháp luật cũng thành ra một vật vô dụng, tức là cái thế giới bình-dẳng đại-dồng mà người đời thường mong muốn đó. Nếu như đạo đức suy đồi mà buộc phải dùng pháp luật để trừng trị phòng ngừa, thì pháp luật càng phiền, những điều gian trá càng phát sinh ra, những điều làm hại cho loài người mỗi ngày mỗi diễn ra, thì đâu có đem pháp luật mà trị tội, mà cái hại tràn ra trong xã-hội đã bao nhiêu rồi.

Không những thế mà thôi, đạo đức là khuyên người làm điều lành người mà không có giới-hạn; pháp luật là cấm người làm điều hại người mà phải có giới-hạn. Không giới-hạn nên trời cao biển rộng, cá lội chim bay, không lấy đâu làm chứng, tức như Thích-ca, Gia-tô, cùng các bậc hiền nhân

bác-ái, hy sinh cả thân thể lo cứu vớt chúng sinh trong biển trầm luân, học thuyết truyền khắp cả trên thế-giới, nhân đức thấm khắp cả trong loài người, mà cũng không có cái gì vượt ra ngoài vòng đạo đức. Có giới hạn nên phải đập bờ, lập trụ, đào rãnh, dựng rào, cho người ta biết mà phải tránh, mà cái giới-hạn đó không khỏi có những điều lần qua bề họ, xiêu về đường kia, mà thường thường bị cái nạn xô rào vọt rãnh, nhử trư cước, bờ hay xảy ra luôn luôn. Không thể riêng một nước nào, một dân-tộc nào, vì sự xảy ra mà đặt thành điển luật, lại bị những điều không thích mà phải đổi bỏ đi. Tác như các nước giao tế vẫn thường thường tuyên ngôn rằng quốc-tế, rằng công-pháp, mà không được bao lâu lại thấy cái họa chiến tranh xảy ra trong đám quốc-tế. Xem một lẽ đó thì rõ, bởi cái mỗi cạnh tranh không công bình mà pháp luật có đặt ra cũng thành đồ bỏ, duy có đạo đức thì không xưa không nay, không đông không tây, bất kỳ thời đại nào, đâu-tên nào, cũng cần nghiêm nhiên làm một cái nền hạnh phúc cho loài người mà không có cái gì thay vào được.

Tuy vậy, chỉ nói đạo đức thì thành hai tiếng suông, mệnh mỏng mà không có trước lực, nên tóm tắt vào trong thực tế mà nói, tức là giúp người, tức là loài người phụ trợ nhau, ấy gọi là đạo đức. Trong đạo đức, không phải là không cạnh tranh. Không từ có nói: « Thấy đều nghĩa mà không làm, không phải là làm » (見義不為無勇也) lại nói: « Thấy đều lành như chạy theo mà không kịp » (見善不從) ấy tức là cạnh tranh mà cạnh tranh về mặt đạo đức. Nói tóm lại, thì hạnh phúc chung của loài người, nhờ có phụ trợ nhau mà sau mới tiến bộ; còn cạnh tranh là việc không thương, lại thuộc về bộ phận riêng thôi, mà pháp luật lại do cạnh tranh mà sinh ra, kết cục thì pháp luật cũng không làm cho cái mỗi cạnh tranh đó tiêu diệt đi được.

Vậy nên ta có thể đoán rằng: cái thuyết đạo đức (phụ trợ nhau) mà chỉ phối cả loài người thì hạnh phúc loài người mới viên mãn, nếu trên thế giới mà còn có những điều pháp

VĂN-VĂN

Tháng năm ở Huế
Mỗi năm đến tiết tháng năm này, Đất Huế lao xao cùng với chày. Vàng dờn đầy thành phố khói phủ, Đèn dờn mặt nước bóng sao bay. Kia bao nhiêu kẻ oan hồn đó!

Tế độ bên nào xin hỏi Phê?
Chường rên mở cửa nhòm đêm ngày
Cầm đời

Đất khách
Xung quanh non nước khách,
Thơ thẩn một mình ta!
Đau xót cơn đau bở,
Hàng khuỷu nổi nước nhà,
Đưa sầu luống gió trời,
Sợi bóng ngọn đèn tà.

Tác da nào ai thấu?
Phong trần mãi thế này?
Phong-rao
Ai là cô gái đó Nhong (1)?
Giúp anh tay lái qua sông với náo.
Mai sau gặp bước thanh cao,
Nghìn vàng xin trả công lao cho náo.

Ấy ai là khách quá giang?
Gấp thì em giúp lấy vàng làm chi!
Mai sau dù có thế thì,
Sống đã nết Tân còn ghi chữ tình.
Đức-thy, P am-dinh-Bân
(1) Bưu Niang tức là bến Truong-lá thuộc về tỉnh Sơn tây

MANDATS CỦA AI??

Bản báo có tiếp được 3 cái mandat số 007410 & Nha-trang-Citadelle gửi ngày 6-5-29, số 089778 & Bồng-sơn ngày 7-5-29 và số 101624 & Quảng-trị ngày 3-6-29 mà không có tên người gửi, vậy ngài nào có mandat ấy xin trả lời cho biết, cảm ơn. Tiếng-Dân

SÁCH MỚI

Bản báo mới nhận được những sách này:
1) HOA-TINH Triện thám-tiêu-thuyết, của Hồ điệp đạo nhân biên dịch, trong Giáo tiểu tập-thoại, giá 125 (có bán tại bản quán)
2) VUA ĐỒ CÁI (lịch sử điều-thuyết) giá 0335
3) THỀ PHÁO TÀU (quyển I) giá 026
4) THỀ PHÁO TÀU (quyển II) giá 0520
Ba quyển sau của Nhật - Nam thư-quán xuất bản.

AI MUỐN HỌC THỰC NGHIỆP?

AI muốn học đường Thực-nghiệp tự mình thì nghề mà làm lấy được, thì nên xem quyển sách « PHÉP NÚT CÁ » của ông Thù-y Nguyễn-trung-Trữ giá 0518. Bản tại bản quán có các hàng sách khác.

luật bất đạo đức thì cái họa kiếp của loài người chưa biết khi nào thôi.

Có người hỏi một nhà luật học bác sĩ rằng: « Trên thế giới dân nước nào là hưởng cái hạnh phúc hơn cả? — Dân-tộc nào mà thấy đều oan khổ của kẻ khác, lo mà chạy chữa như chữa đến oan khổ của mình. » Câu ấy thật là một câu kết luận bài này vậy.

KHOA-HOC TẬP-TRỢ

ĂN CẬP CÓ BỎ KHÔNG?

Có người hỏi tôi rằng: « Người Annam ta hay ăn cái heo, cái bò, cái gà như thế đó. Vậy bác thuốc ấy nói thế nào? »
Gần đây, trong ng ẽ thuốc tây mới phát kiến một cách trị bệnh mới, dùng lục-phủ - gũ-lạng của nhà y học cổ-tam vị trước (popoiner-pie endocrinienne). Nói « lục-phủ gũ-lạng » là ở không đúng hẳn; tôi xin giải ng ta.

Trong lục-phủ gũ-lạng của người có những bộ phận đặc biệt nhĩ ra ngoài (a:ovis nghĩa là trong ống tiêu hóa) những thứ nước đặc-biệt để làm tài liệu cho sự tiêu-đón, thì dự như gan nhĩ ra mật, « bộ-phận sin nước miệng » nhĩ ra nước miệng v. v. Đầu kỳ khoa học biết đó là từ. Gần đây, khoa-học kinh-nghiệm biết thêm điều này: trong thân thể ta lại còn có những bộ-phận đặc biệt khác nhĩ vào trong (trong tức trong máu), những thứ nước đặc-biệt; các thứ nước ấy rất cần cho sự sống; các bộ-phận ấy chính là những bộ-p ận xưa nay khoa học tưởng là « vô dụng ».

« Corps thyroide, tymus, hypophyse capsules surrenales, v. v. (mấy bộ phận này ta không biết đến không có tên gọi); nếu một bộ phận trong các bộ phận ấy bị hư (tức không nhĩ được nước đặc-biệt nữa), thì ta phải mắc một thứ bệnh; muốn trị các bệnh ấy, phải lấy các bộ-phận ấy của thú vật để cho người bệnh ăn; ăn bộ phận ấy tức ăn nước đặc-biệt đi mà thân thể người bệnh đã thiếu; ăn như thế thì lành bệnh.

Vậy, nếu gặp một người bệnh vì hư corpus thyroide mà phát bệnh thì lấy corpus thyroide của thú vật cho ăn, nếu vì hư hypophyse mà phát bệnh thì lấy hypophyse của thú vật cho ăn v. v. Hoặc cho ăn sống, hoặc dùng phép bào-chế nghiền ra rồi trộn với bột cho ăn, nhưng không được nấu chín. Đại-cụ chế phết trị bệnh mới như thế đó.

Ở trên có nói đến capsules surrenales. Capsules surrenales là miếng thịt rất mỏng nằm ở trên đầu cái cột. Đó là nơi về người. Trong thân thể con bò và con heo thì miếng thịt ấy dài dài, hẹp, nằm ở một dưới trái cột và phải (trong). Ta xưa nay không lưu ý đến miếng thịt ấy nên không có tên gọi. Nhưng khoa học đã khám nghiệm biết rằng miếng-thịt ấy là một bộ phận rất trọng yếu; nếu nó có nó hư thì người phải chết; nếu nó hư thì sinh bệnh yếu gân thịt, yếu mạch, yếu tim. Bởi thế cho nên nước tây lấy miếng thịt ấy cho những kẻ có bệnh yếu gân thịt, yếu mạch, yếu tim; nghệ thuật lấy lại còn lấy trong những miếng thịt ấy ra một chất gọi là adrenalin, để dùng làm thuốc bổ tim. Vì thế này là một vị rất quý, trong khi này cấp thường phải dùng đến nó luôn.

Nói tóm, lấy hiện-tình khoa học mà bàn, thì cái không bỏ gì nó cũng như các miếng thịt khác của thú vật thôi; nếu có bỏ thì chỉ chính về miếng thịt mỏng trên đầu nó; miếng ấy ăn vào thì mạnh gân thịt và mạnh tim.

Nhưng muốn bỏ thì phải ăn sống mới được. Phải làm thế này: Khi vừa mổ ruột bò hay heo ra,

Chuyện vui

MÓN HÀNG NỘI-HÓA

Cu Hân X nhận thông thả sang đạo c.oi trước nhà bác của Z — A chào cụ, mời cụ vào nhà xoi nước nói chuyện. — Vàng, chào bác để mặc tôi. — Tôi mấy lần nay còn trông cụ mãi, muốn nói câu chuyện. — Chuyện gì thế xin bác cứ nói. — Tôi muốn bán đi vì năm nay coi chừng tăng lãi quá. — Bác làm gì mà tăng? — C ả giầu gì cụ. cụ thử xem như vì những món tiêu vật vạnh mà đã khánh kiệt gia tài rồi! Năm ngoái, ba đưa cháu học ở Huế, một tháng tiền cơm hết 15\$, năm nay theo lính quan học-chánh thì các học sinh phải trọ ở nhà danh giá, có quen biết các quan Công sứ thành p ả cho sang ở nhà cụ thì T. mỗi tháng lại phải mất 21\$ lại theo lính thì cha mẹ học trò mỗi tháng phải gửi cho con hai cái thư, khi trước mỗi một báo, nay lại mỗi một tem và phong bì khi trước 1 hào bây giờ hào một, mỗi tháng chỉ tiêu tem ba châu đã mất 0333. Lại còn một đồng thuê ngụ cư, ba đồng chức sắc; lại

nghe sắp phải có giấy (ô lalinh) nghe đồn rằng các cụ thì mỗi năm phải mua một cái giấy của Chính phủ giá 0550 cứ hết năm lại mua giấy mới), còn thuế môn bài, cửa hàng vật vạnh mà nghe đầu 70\$ thuế, thì gì chả phải bán.

— Thế bác định bán gì? — Tôi nói cho cụ, cụ thử coi tăng được chút nữa p ả hay giờ tăng bán tôi định bán cái cụu phẩm tôi thường thấy họ mua, ít cũng vài ba trăm; nay nhờ cụ giúp tôi để lại về về thôi.

— Vàng, để tôi vào hàng xem, và tôi có món này cũng nên bán luôn.

— Thế cụ định bán gì? — Tôi có nghe trong báo có đăng, ở đâu có cần may-đề sống (museo) tôi nghĩ ghê cả như ta, chả cần gì nữa, lu lợ lảng lảng thêm phiên bản quốc đi, thời đại kim tiền này cái gì tiện lợi là ta làm.

— À thế thì càng hay, thế thì cụ định quảng cáo cách thế nào?

— Đăng báo trên này ai muốn mua hai món nói hóa đó xin gửi thư cho tôi mà thương lượng. (Đúng ngoài)

VIỆC TRONG LÚC

TRUNG-KY

HUẾ

Chết vì điện

Ngày 11 Mai (mùng 5 tháng 5 Annam, một nhà 10 ở đường Hồng-Khánh, tên chưa Điện-đề, lúc đưa trưa, đem đồ lên lễ ở trên cái am nhỏ, (phó như cái chường bồ câu) đặt trên trục tường, nhân thế mới thắp đèn dây tơ trãi trong nhà nhĩ chết trên máng xối. Xét ra thì nguyên nhân như thế này: ngày hôm qua (mùng bốn) tên này đi chơi về khuya, nhà đã đóng cửa, sợ chủ nhà la rầy k ờn giam gọi bên định treo nóc nhà để vào nhà. Để đầu trên nóc nhà ấy có hai giây điện ở cột ngoài đường bắt vào, nó không ngờ, rút dụng phải giật lấy, lần ra chết ngay trên máng xối. Sáng mai người nhà vẫn không thấy dây tơ về, tưởng rằng hôm qua đi chơi khuya rồi sợ bỏ trốn luôn. Để trưa đem lễ cúng ở am thì mới hay rằng nó đã chết ở trên xối. Thấy vậy, chủ nhà báo làng, làng báo nhà thương. Nhà thương p ả thấy thuốc đến khám qua loa rồi cho kiêng vào nhà xác để ngày mai khám lại. Từ đó i mình mấy tìm bằm mà tay chân co lại như người chết cháy, thổ đờ đờ rồi khi dụng phải giây điện, nó dật thì chết lập tức.

Nhiệt-Huyết

THỪA-THIỆN

(HƯƠNG-TRÀ)

Thu thuế lỗi thời

Mời rồi kỳ-giải đi qua làng Tân-Ấp (chợ Hố) nghe dân than van lý trưởng thân thuế lỗi t-đi. Họ nói đến kỳ thuế lý-trưởng là H. C. thân bị đóng, hồ-bại chỉ thì báo nhà nước chưa đưa (9), hạn để vài bữa, vài bữa đến lấy bài c-ít lý trưởng bắt phải nộp thêm thuế.

Hải c ả là cần cho bọn làm ăn xa, nên thế nào cũng đành phải bỏ tiền ra, còn ai không có tiền thì lý-trưởng không đưa bài chỉ mà cộp đòi đánh đập nữa!

Cái tiền này không phải ở làng Tân-Ấp mà thôi, phần nhiều làng cũng vậy. Có ai biết đến không?

Nghe chuyện

THANH-HÓA

(THACH-THANH)

Quan báo khai gian sao? Chúng tôi là tuần phu làng Cổ-đề thuộc huyện Thạch - thành, tỉnh Thanh-hóa xin tố bày một việc oan ức như sau này:

Ngày đêm mười tám tháng giêng Annam chúng tôi đương đi vắng tuần trong làng, thấy Hoàng và Ám tới nhà bắt hồ tên Tô-văn (tên đương ở trong buồng nhà thị-Nhị, (em dâu Ám đang có tang chồng) Lừa dối chúng tôi và Ám đến nhà thị-Nhị bắt tên Tô-trời lại, cho người đi trình hương lý rồi giải trình quan huyện. Bởi do cách độ hơn hai tháng, quan công lĩnh bắt Ám tới huyện giam) đến hai

ANNAM LỊCH SỰ

HÃY NÊN

HÚT THUỐC LÁ

mười sáu tháng ba Annam, lại thấy xác loài chim sắc kỳ hảo và lâu bằng phải làm từ khải, còn tuần phu thì giam ở trại rồi sẽ hỏi. C. ước sắc kỳ hảo làm từ khải vào nốp ba lần mà quan vẫn không rằm, đến khi gần tới thấy quan đòi chúng tôi lên công đường, rồi quan hỏi cũng cứ sự thực mà trình. Rồi thấy quan cầm một cái ba lon đi lại gần chúng tôi mà nói rằng: «Chớ bay chẳng có tội lỗi gì, nhưng chúng bay phải làm từ khải rằng: bắt ền Đê ở nhà ngoài thị-Nhĩ và có cả chức sắc kỳ hảo đến đó nữa, thì tôi mới tha cho mà về, nếu không nghe lời thì tôi đánh suốt đêm nay rồi mai sẽ giải về nhà bố tử». Chúng tôi không thể nghe lời quan được, vì lương tâm chúng tôi không cho chúng tôi nói sai sự thực như thế, nên từ đó quan là thiệt hại, rồi bắt chúng tôi quì lên trên đồng đá, rảo đánh nào đập suốt đêm, đến sáng giải thấy quan cầm hai cái gậy (chúng hiệu giấy) bắt ền chúng tôi phải tào tay vào kẹp chỉ. May đến lúc chừng chín mươi giờ thấy có cái ô-lô vào huyện, quan vội vàng đuổi chúng tôi ra, nhún nhảy chúng tôi về nhà thương bán tích nhờ ơn quan nhà thương cho thuốc và chỉ bảo, chúng tôi đã làm đơn kêu oan và đình cả cái giấy chúng tôi quan nhà thương để kêu nổi oan ức công quan xử bản lĩnh, chưa biết quan trên xử xét thế nào.

Tuần phu kỳ tên

(YÊN-DINH)

Có oan không? không?

Chúng tôi có hai chị em. Chị Xóa không có con, còn chúng tôi thì hai vợ, có được một đứa con trai. Chị chúng tôi và chúng tôi qua đời có để lại một ít đất ruộng.

Năm trước vợ hầu chúng tôi ốm cả 3 ruộng ấy mà trốn mất. Biết được, tôi liền kêu quan huyện trước. Quan có đòi người vợ hầu (hồng) tôi và lý trưởng hai làng Thủy-dại và Đan-hải lên hỏi và xử cho tôi được ruộng ấy mà này đây như thường.

Nay hai ông lý ấy lại đem mấy người bảo ruộng ấy cho chị chúng

tôi khi trước ra mà trao dành. Họ lo lót thế nào mà quan huyện mới cho họ làm từ khải rồi lấy ruộng của tôi mà giao cho họ.

Mẹ góa con côi mà gặp sự ức khổ như thế, chẳng hay quan tiền sao chẳng thấu cho?

Nguyễn-thị-Vân

(HOẢNG-HÓA)

Sưu đề thuế đá

Tổng Đốc sứ thuế phủ Hoảng-hóa là một nơi đình nhiều điều, bốn năm nay bị mất mùa luôn, cách sinh nhai của dân trăm bề khổ đến. Con lỵ năm ngoài làm vô khác đi thuế làng Ninh-lưu, dài hơn 200 thước tây, dân đồng có làm đơn kêu quan Sứ Thanh-hóa về việc tu bổ, mà số Lỵ lỵ cũng đã có phái người về đo đạc. Song không biết tòa sứ về thế nào, mà quan phủ đòi các tổng lý báo thuế mỗi tên đình 500 và mỗi mẫu ruộng 500 để mua đá bỏ hàn nơi đó.

Ôi! dân nghèo đã chạy ngược chạy xuôi mà lo xấu to ư, họ của nhà giàu cuống củn mà trả của xong, nay lại phải nộp thêm 500 và 500 nữa, thì biết kiếm vào đâu.

Thế có k.đ không?

S. B.

QUẢNG-TRỊ

Cũng một câu trả tiền công

Sớm ngày 25 Mai kỷ-giã đi ngang qua phố chợ Phong, thấy một người ăn mặc rách rưới là nói om sòm, hỏi ra mới biết rằng:

Nguyễn tên Lều đến ở mượn cho Phong, một năm 400. Làm việc gần ba tháng thì Phong vu cho Lều ăn cắp khẩu tai của vợ mà đuổi đi. Nhưng việc không có chứng cứ gì. Lều cứ đòi tiền công Phong không chịu trả nên Lều tức mình la nói. Một người cảnh sát đến can thiệp việc ấy... kết cục thì Phong chỉ cho Lều 500.

Và cáo cho người để gạt tiền công, nhà có bên mặt không?

Đồng nghiệp

(TRIỆU PHONG)

Công lý ở đâu?

Ngày 22 mai vừa khi 6 giờ sáng kỷ-giã thấy một toán quân ở tỉnh kéo về ngã Bì-hải, toán quân ấy có 5 người lính tập và một bác quan

biên đều có khí giới (tên) kéo về nhà X. là một dân làng người Bìch là, đẹp đẽ từng bừng, phá ruộng phá cỏ, rồi lại trói người ấy cùng mấy ông chức-việc làng (lý trưởng, hương kiểm, v.v.) dẫn lên nhà tổng giam. Kỳ-giã hỏi thăm thì người ta nói rằng: Ở làng ấy có người đội lính tập tên là Đ. ... việc đương tại ngũ, xin phép đi nhà về làm nhà, có đặt cho X. danh trảm (tên) lỵ, đến bữa ấy người đội về hỏi tranh, thì X. nói làm chưa xong, anh ta mới phát cơn giận lên và dõng dạc, chửi mắng, đập, đá, đập, đập người dân kia thấy vậy nóng ruột ra cãi lầy, người đội cũng ci.ang nộ, đập luôn một mẻ. Lý trưởng và hương kiểm, giữa lúc ban đêm, nghe tiếng xau ầu, cùng tới nơi xem, thấy người đội làm ngang quá, nói không được, mới quát dân làng trói lại; định đem lên nộp quan. Nhưng quan phân xử. Cũng để có tên thợ mộc ở Chợ-Sải là bà con với người đội ấy chạy lên báo với đồn. Đồn mới đem lính về mở trói cho người đội và bắt người dân đó cũng lý hương và giải giam như đã nói trên.

Độc-giã đọc suốt bài chặc cũng thấy rõ ba điều: 1) Người dân k.ông đánh tranh kỳ cho người đội mà bị đập, bị giải, bị giam. 2) Bà lão vì thương con mà bị đánh. 3) Hương chức vì buồn-phận tuần hành mà bị giam. Trong ba việc đó, xin độc-giã tìm hộ thứ công lý nó nằm vào chỗ nào.

Buồn tình

TOURANE

Hội Trường xuân tương-tử bị đóng cửa

Hội Trường xuân là hội của anh em lao-dộng đất liền vừa được phép thành lập. Mới rồi quan Giám-sứ có đệ phái quan Chánh sở liên-phong Trung-kỷ đi với ông có Hân đến k.ám soát nội ất, tiện biên các sổ sách và bắt đóng cửa. Nguyên do sự đóng cửa đó vì nhà nước g.ư rằng nội ất có nhòm nháy kỳ hội-dịch để yêu-cầu tăng lương, vì thấy các người tăng sự nhàn-nuôi được tăng lương, vậy 1 tức trở nên d.ất đó bạn lao-dộng, cũng chịu ảnh hưởng ấy, và góp 11 tay để mở tiệm buôn bán như-g vật

liên-biểu có đặt các thứ khăn lông để lau mặt, khăn chũr thợ, khăn ngũ sắc lớn nhỏ, khăn lông to, nhỏ, trắng và có sọc và các vải nội-hồn và làm các thứ đèn lập, (bougies) trắng, đỏ, v.v. ...

Chấn - hưng nội - hóa

Quí ngài yêu cầu nội hóa, sửa soạn nhà cửa, công nghệ, xin giúp sức cho nhà hiệu và đường tiêu thụ các món hàng trên đây nhà hiệu xin cảm tạ

TÔ - HIÊN
Commerçant
Đại lý T. L. T. D. & PAIFOO

dụng cho bọn thợ thuyền trong hội (cooperative).

Trần-trăng

QUẢNG-NAM

ĐIỀN-BÀN

Danh số gạo

Hôm 25 mai vừa rồi kỷ-giã ở Phố (Paifo) về, đi ngang qua phố Vải (là ng.Thanh-Quít, Phố H.ân-bàn) thấy người ta xúm xít tại một chỗ đông, đến xem, mới biết đó là .sòng đánh số gạo. Ông .làng ấy cũng đương tội ngã không tìm ra kẻ sinh nhai mới mở ra cuộc xổ số đó. Một ô gạo giá thường là tám xu, đây giá là một hào (50), chia ra 10 số, mỗi số một xu, góp đủ 10 xu thì xổ số. Người đánh đồng lắm, nhất là dân bà đi chợ. Vì thế ngày nọ anh ta cũng tiêu thụ được 10500 bạc gạo.

Ở nhà anh ta trong thì đánh xóc đĩa, ích xi, ngoài thì đánh số gạo, lười chày, cược chĩa, vãi, thuốc, v.v. khi nào gặp buổi chợ đông thì lại đem đồ nghề lên chợ mà làm ăn.

Ở chỗ nào mà có những đám đồ bạc thì bọn trộm cướp tụ tập lại khuấy nhiễu lương dân, sự đó không sao tránh khỏi được.

Các ông hầu lý vẫn biết cái gì đó, nhưng vì xôi chừa nợ công miêng, nên anh ta vẫn được tự do hành-dộng

Đi đường

(TRÀ MY)

Một đũa hung dữ quá ngang tàng

Ngày 13 tháng tư Annam vừa rồi, hồi 2 giờ khuya tên Sâm cùng tên Hợi đến thăm cửa tại tiệm ông Ng. Tấn, buôn bán ở Trà my. Lúc ấy chính lúc ai nấy đều đương yên ngủ, nhưng vì chúng đáp cửa để tợn nên trong nhà phải thức giấc. Người chủ tiệm lên tiếng hỏi: ai đến làm gì đêm khuya tầm tối đáp phủ không cho người ta ngủ. Tên .đáp cửa trả lời: tao đây! (so đến mua rượu, phải mở cửa mau. Chả nhà hóa nghĩ, không muốn mở. Vì thế mà 2 đũa hung dữ tr.ang đập phá hơn trước. Chủ nhà bèn mở cửa ra, nhưng vừa hé cửa 1 tên Sâm mang chũr tào t. về, rồi vào đánh đập. Chủ nhà vì yếu thế nên bị thương rất nhiều.

Trong khi lộn xộn, người chủ nhà thừa cơ thoát được ra sân, thì tên Sâm b. vào nhà đập phá, phá tan

Môn hạng: Ng-liên-Lương.
Thứ hạng: Phạm-quang-Bích,
Trần-thúc-Hoan, Ng-huy-Phan,
Phạm-văn-Xương.

Phần thứ nhì

Thứ hạng: Tô-quang-Hiến, Hoàng-
iễn-Dôi, Trần-ngọc-Liên, Trịnh
Thống, Tôn-thất-Trạc, Ng-Dinh
Tranh.

(Đ. P. 1er Juin)

Thi tốt nghiệp trường cao đẳng
sư-phạm

Các sinh-viên năm thứ ba trường
Cao-đẳng sư phạm đã thi tốt nghiệp
từ hôm 23 Mai. Danh sách những
người trúng-luyện đăng theo thứ tự
cao thấp như sau này:

Ban văn-chương: Huỳnh-văn-
Hải (Nam-kỷ), Lê-v-Huân (Nam-kỷ),
Tăng-xuân-An (Bắc-kỷ), Võ-v-
Phượng (Bắc-kỷ), Trần-v-Các (Nam-
kỷ), Auchhieng (Cao-mên), Đặng-v-
Bé (Nam-kỷ), Ng-qui-Hùng (Bắc-kỷ),
và hai có Ng-thị-Hợp (Bắc-kỷ),
Trịnh-thục-Danh (Bắc-kỷ).

Ban C.ách trị: B.ưu-Tiếp (Trung-
kỷ), Đinh-g.ình-Nguyên (Nam-
kỷ), Võ-quang-Định (Nam-kỷ), H.đ-
v-Huỳnh (Nam-kỷ), Ng-văn-Minh
(Nam-kỷ), Hoàng-d.ình-An (Bắc-kỷ),
Lê-kh.ánh-Hành (Trung-kỷ), Lưu-v-
Hiếu (Nam-kỷ).

(Đ. P. 4 Juin)

BẮC-KY

HA-NOI

Kết quả kỳ thi tú tài bản xứ
Danh sách các thí sinh trúng
tuyển kỳ thi Tú tài bản xứ kỳ thứ
nhất năm nay, kể ra như sau này:

Phần thứ nhất

Đ.ẤU KHUYNH-DIỆP

油葉

Nhà buôn nên hỏi giá riêng và dầu lửa hoặc thuê làm đại lý.
CÁC ĐẠI-LÝ Đ.ỐC-QUY.ÊN. - TH.ƯA-TH.ÊN. - M. Lê-thanh-Cánh
quai Đông-ba, Huế.

QU.ẢNG-NAM. - M. Lê Uy.nh, Hàng-
ng.iệp-hội-xã, Paifo

TH.ANH-H.ÓA. - M. Hoàng-m.ình-V.ại

27. quai des Poitiers, Thanh-h.óa.

CÁC ĐẠI-LÝ TH.Ư.ỜNG. - V.INH. - Soci.été Industrielle et Com-
merciale Annam-Tonkin, rue Mar.échal Foch.

PH.ÁN-TH.IỆT. - Maison Âm Ky, rue

Gia long.

H.ÁN.ÓI. - Maison Thu.ận-L.ong, 22, rue

des Médicaments.

VI.ÊN-Đ.Ế

distill. eur, Đ.ÔNG-H.ÓI

HẠO HIÊN NỮ HIỆP

(PHÚC-NHÌ-MA-T.Ư
-TR.ÌNH-TH.ẨM-ÁN)

Dịch - giá: X.À-T.ỐC-T.Ừ

Số 18

CH.Ư.ỜNG TH.Ư. T.Ư

C.át t.ánh l.ý ở núi Nam-s.ơn
trong l.ýc tr.ời mưa

Tiếp theo

Đương lúc xe r.òn ch.ạy ngoài
đ.àng t.ơn. máy m.ở h.ệ ch.ở, xe
ch.ạy như bay không d.ầy m.ột g.ì
đ.úng h.ệ thì đã tr.ởng th.ấy th.ánh
L.Ư.ÂN-Đ.ỖN, l.ần l.ần vào nơi đó h.ệ
kh.ởi b.ụi d.ầy tr.ời, cái nh.ật đó so
v.ới l.úc ở ngoài đ.ồng, cao l.ên kh.ắc
l.ần, th.ánh th.ị v.ới th.ôn qu.ê, cái
kh.ông kh.í l.ạnh n.óng tr.ái nhau như
th.ế. Theo l.âm l.ý, l.à nh.ật, đi đ.ến
th.ánh, tức v.ới nh.à B.à t.ước, thì
ta g.iao ch.ức v.iệc c.ầm m.áy l.ít,
kh.ông ph.ải là th.ánh th.à s.ầu?

Kh.ởi v.ì b.ạn là đ.à ph.ía nam, nh.à
ch.ở th.ánh th.ị, m.à l.ần l.ần c.ùng c.ủa
G.iao-h.àng L.âm-m.ã. T.ức l.à nh.à
v.ua c.ấp cho B.à t.ước l.ại ở v.ề ph.ía
b.ắc, v.ì th.ế nh.à m.ột c.ái th.ánh
L.Ư.ÂN-Đ.ỖN ph.ải b.ạn nh.ật

người đóng như kiến, ngựa xe như
nước, mà bước phải đi ngang
qua một đường rất dài, không thể
lầm sọt, chỉ phải hết lòng c.ẩn
thận, m.ở m.áy vừa v.ừa, cho xe
đ.ể ch.ậm ch.ậm, theo ch.ương tr.ình
s.ố c.ánh sát đi cho nh.ằm ph.ép.
đ.ạng tr.ánh kh.ỏi x.ảy ra ch.uyện gì,
l.àm h.ại cho người ta, h.ư.à nói đ.ến
ph.ông h.ại danh d.ư và k.im t.iền c.ủa
m.ình n.ào. D.ù s.ử nh.ư x.ảy ra m.ột
c.ái án nh.ận m.ạng, nh.ờ có cái g.ậy
b.ia-ch.ỉ, ừ b.ạn ta, đ.ể r.àng v.ì có
c.ái án kh.ẩn c.ấp, thì v.àng kh.ông
đ.ến b.ị ph.ạt cho nh.ặng l.àm nh.à
tr.ình th.am có cái đ.ặc bi.ệt đó) s.ong
m.ình c.ầm m.áy mà ch.ậm ch.ết người
ta, thì người ch.ết oan đó, kh.ông
k.hi nào sống l.ại đ.ược, m.ình l.ý h.ội
l.ương l.âm, cũng kh.ông sao g.én
l.àng đ.ược. Theo đ.ường đi th.ánh
ng.ột m.ực c.ẩn th.ận, đ.à qua kh.ỏi
đ.ường l.ớn, ch.uyển vào c.òn đ.ường
v.ào nh.à t.à t.ước, m.áy kh.ông
x.ảy ra ch.uyện gì. Nơi này là x.óm
nh.à ở, người ta qua l.ại nh.à s.ơn,
so v.ới c.òn đ.ường n.ào nh.ật: tr.ên kia
tr.ánh ph.ần kh.ông đ.ược m.ột, s.ong
l.ại x.óm đó là m.ột nơi b.ạn th.ương
l.ưu c.àng ở, c.ần xe đ.ến đi l.ại

không phải là l.í. V.ề nh.ề c.ầm m.áy
ta cũng th.ương h.ay s.inh, nh.ưng v.ì
c.ó đ.ó, nh.ưng không th.ể tự g.ì đ.ể c.ẩn
đ.ược. Trong ch.úng nh.à kh.ắc, thì
đ.ã t.ới s.ử nh.à B.à t.ước, lúc là t.à
H.àng-c.ung G.iao-h.àng L.âm-m.ã ngày
x.ưa. M.ới v.ừa tr.ởng qua, tuy kh.ông
t.ự s.ức l.ại bao nhiêu, m.à c.ái kh.í
l.ượng qu.í m.ỏ, có v.ề tr.ang ho.àng,
ch.ớ kh.ông ph.ải m.ột v.oi l.âm th.ương.
Đ.ương lúc ta h.ầm xe đi ch.ậm
ch.ậm, đ.ạng t.ới tr.ước c.ửa đ.ình B.à
t.ước m.à đ.ình l.ại, thì nh.ề m.áy
ti.ếng c.òi, ở ph.ía t.ây g.óc tr.ường, có
m.ột c.ái xe th.oạt nh.iên ch.ạy ra. Cái
xe xem tr.ang nh.iên đ.ẹp đ.ể l.àm,
r.ực r.ang qua b.ên c.ái xe ta
đ.ương l.úc s.ắp đ.ang m.à ch.ưa k.íp
đ.ình. Trong xe đó có người d.ẫn m.ột
người con gái m.ột m.ang m.àn
l.ưu l.ý c.ẩn l.ấy m.áy, cho đi m.ột
c.ách kh.ông m.an kh.ông ch.ậm, th.ánh
ra nh.à h.ương đ.ông. Ta xem qu.á
kh.ông đ.ược l.ò t.ừ,ng, n.ưng l.à
nh.ữ đ.ã th.ấy đ.ược ph.ần m.ình, l.ấy
tay đ.ập vào v.oi t.à m.ột cái m.à l.ưu
th.ăm r.àng: Quay xe l.ại l.ưu xe
l.ại m.au m.au! Người c.òn g.ái
ng.ội tr.ên xe m.ới đi qua đ.ó, ch.ính
là người ch.ị.à h.ôm qua l.ại ph.ông

Đ.à-b.ưu t.ới m.à ph.ê b.ình cái c.ở quan
đ.ó. Cái đ.ường ở ph.ía t.ây nh.à t.ới,
đ.ã nh.ỏ h.ẹp l.ại nhiều b.ùn, kh.ông
đ.ược b.ằng tr.ang; t.ới th.ấy cái xe
n.ó ở ph.ía đ.ấy đi ra tr.ong g.ì t.ới đ.ã
sinh nh.ật, t.é ra l.ại là cái xe của
người con gái đó: kỳ th.ật l.à qu.ái
th.ật!

B.ạn ta nh.ề th.ế, cũng h.ỏi ta
quay xe l.ên đ.ang đ.ưới theo cho k.íp.
Ta v.ì hai người th.ối đ.ục, kh.ông
đ.ể nh.ỏ nh.ỏ đ.ịnh ra s.ắc quay xe
l.ại, đ.ể đ.ầu l.ông n.ôn tay v.ới,
tr.ong l.úc v.òng qu.anh, cái xe bị l.ệch,
l.ướt v.ề m.ột b.ên, m.ột cái b.ánh cao
su v.ề tay m.ột ở ph.ía tr.ước n.ó đ.ùng
m.ột ti.ếng, tức thì bị v.ỡ th.ành ra
c.ái xe qu.ê, c.òn c.ự c.ủa s.ao đ.ược!
Trong l.ông ta v.ì n.ôn nh.à m.à s.inh
th.ện, m.ở h.ỏi t.u.ôn ra, tr.ởng nh.ư
đ.ánh b.ốp b.ốp, so v.ới hai b.ắc kia,
l.ông v.ội l.ại x.ấp m.áy. Ph.ông nh.ư
kh.ông c.ó B.à t.ước, b.ạn ta ch.ắc l.à
l.ưu g.iến cái s.ử nh.ật c.ẩn t.à, đ.ã l.à
c.ây r.ầm l.ên, n.ay v.ì c.ó B.à t.ước ở
đ.ó, nh.ữ b.ất c.ái th.ế đ.ến m.à l.à r.ừ
nh.ư l.úc ngày th.ương, thì kh.ỏ cho
ta th.ật. Ta đ.ang nh.ật l.ần qu.án, thì
c.ái đ.ầy tr.ị r.ầm b.ạn ta đ.ã l.ượng
đ.ược c.ách gi.ải qu.ý, đ.ược gi.ải

mà bảo là rằng:
- B.ác h.ãy m.ở cái b.ánh xe tr.ở
đ.ương sau xuống m.à thay cái b.ánh
này, c.òn t.ới c.ùng B.à t.ước s.ắc cái
xe k.ia đ.ang đ.ưới theo cho k.íp.
Nói r.ồi l.ien đ.ể B.à t.ước c.ùng
xuống, ta nh.ề nh.ề đ.ầu l.ên xem thì
th.ấy cái xe nh.ỏ nh.ề của B.à t.ước,
đ.ình l.ép sau xe ta, b.ạn ta c.ùng B.à
t.ước c.ùng nhau nh.ảy l.ên, nói v.ới
l.ên c.ầm m.áy v.oi đ.ầu, thì xe l.ien
m.ở m.áy ch.ạy m.au nh.ư bay, c.ứ
ph.ía đ.ông th.ánh t.ới. Ta h.ôm n.ay
r.ất v.ô ph.ước, bị b.ạn ta ph.ạt, ph.ải
đ.ẩy s.ừa xe, tr.ong l.òng r.ất l.ầy
l.àm b.uồn, đ.ạn kh.ông đ.ược nh.ư
m.áy b.đa tr.ước, n.ay n.ào l.à n.ào
c.ũng đi ch.ùng v.ới nhau, đ.ạng xem
đ.ể c.ách l.àm c.ở ở ng. b.ến, s.ắp đ.ặt
đ.ến th.ỏa c.ủa m.ột tay. L.ão tr.ình-
th.ăm v.à, nh.ưng m.à cái xe nh.ỏ của
B.à t.ước đ.ó, th.êm m.ột người c.ầm
m.áy n.ữ là b.à người ng.ội, thì c.ũng
t.à ch.ội r.ồi, kh.ông c.òn ch.ỗ ng.ội
n.ữ. V.à cái xe c.ủa b.ạn ta đ.ầy l.à
m.ột cái l.ực kh.í c.ủa nh.à tr.ình th.ăm.
kh.ông người đ.ang g.ì, r.ồi c.òn
nh.ư n.ó b.ay m.ất đi nh.ư cái c.ỏ
quan, thì c.àng là m.ột đ.ầu b.ất t.iến.
Nh.ật đ.ến ch.ỗ đ.ó, n.ên ta đ.ình l.àm

l.ình th.ị, qu.ýt l.àm anh th.ợ s.inh
xe đ.iện, đ.ể m.ành xe th.ay l.ại, đ.ầu
vào đ.ó c.ỏ, đ.ang đ.ịnh s.ửa cho k.ý
c.àng, thì th.ấy B.à t.ước c.àng b.ạn t.à
đ.ã tr.ở l.ại. Trong b.ụng ta nh.ật r.àng
tr.ở v.ề m.au th.ế, ch.ắc là kh.ông đ.ược
vi.ệc gì, nh.ưng xe v.ừa đ.ang l.ại ta l.ien
b.ỏ đ.ể th.ở c.ồng xu.ống, bước l.ên đ.ón
h.ội c.ồng ch.uyển th.ế n.ào, m.ới h.ay
r.àng v.ì l.à l.àm h.ồng xe, ph.ải đ.ình
đ.ến đ.ến m.áy ph.ạt đ.ồng h.ệ, n.ên c.ỏ
xe tr.ang nh.iên t.ới đ.ẹp c.ủa người
con gái đ.ó, n.ó ch.ạy đi ch.ông l.àm,
l.ại người tr.ở l.ại đ.ến c.òn đ.ường ng.ội
ba, tr.ởng xem b.ốn ph.ía, kh.ông th.ấy
l.àm đ.ạng gì c.ỏ, kh.ông t.ới xe đ.ó
đ.ể v.ề h.ồng đ.ồng, cao l.ên kh.ắc
l.ần, th.ánh th.ị v.ới th.ôn qu.ê, cái
kh.ông kh.í l.ạnh n.óng tr.ái nhau như
th.ế. Theo l.âm l.ý, l.à nh.ật, đi đ.ến
th.ánh, tức v.ới nh.à B.à t.ước, thì
ta g.iao ch.ức v.iệc c.ầm m.áy l.ít,
kh.ông ph.ải là th.ánh th.à s.ầu?

(Còn nữa)

